

Borgarting lagmannsrett - LB-2011-146524

Instans	Borgarting lagmannsrett - Kjennelse
Dato	2011-09-30
Publisert	LB-2011-146524
Stikkord	22. juli-saken. Bistandsadvokat.
Sammendrag	Saken gjelder oppnevning av bistandsadvokat etter straffeprosessloven § 107a.
Saksgang	Oslo tingrett TOSLO-2011-134906 - Borgarting lagmannsrett LB-2011-146524 (11-146524SAK-BORG/04). Anke til Høyesterett forkastet, HR-2011-1968-U.
Parter	A (Advokat Eyvind Mossige).
Forfatter	Lagdommer Cecilie Østensen. Lagdommer Vincent Galtung. Lagdommer Mette D. Trovik.

Den 24. august 2011 fremsatte advokat Eyvind Mossige på vegne av A en begjæring til Oslo tingrett om oppnevning av bistandsadvokat i anledning straffesak mot B. B er siktet for handlingene ved Regjeringskvartalet i Oslo og på Utøya i Buskerud 22. juli 2011, hvor til sammen 77 mennesker mistet livet.

I forbindelse med at han skulle holde et foredrag, var A tilstede på AUF-leiren på Utøya forut for skytingen. Som følge av bombeeksplosjonen i Oslo ble foredraget avlyst. A forlot derfor øya sammen med sin sønn. På kaien over på fastlandet observerte de en bevæpnet mann i politiuniform som skulle over til Utøya. De reiste fra stedet og fikk kort tid etter beskjed over telefon om skyting på Utøya. A ringte da et nødnummer og har senere redegjort for sine observasjoner til politiet.

Ved Oslo tingretts beslutning 29. august 2011 ble begjæringen om oppnevning av bistandsadvokat avslått. Tingretten la til grunn at A er sterkt preget av det som har skjedd, men fant ikke vilkårene i straffeprosessloven § 107a oppfylt.

A har anket beslutningen til Borgarting lagmannsrett. I anken er det blant annet anført at han opplever seg som fornærmet i saken, og det er vist til den situasjon han kom opp i. Han traff blant annet gjerningsmannen i politiuniform på vei over til Utøya. A var da i livsfare, både fordi Bs mål var sosialdemokrater og fordi om noe uventet hadde skjedd, ville det medført skyting på kaiområdet. Under skytingen var han i kontakt med ungdommer på øya, og han meldte fra til politiet om hva som foregikk. Hans opplevelser har vært meget traumatiske. A kjente ungdommene, han hadde kontakt med dem rett før skytingen fant sted, og han rådet en av ungdommene til å bli igjen på øya. I ettertid har han slitt med nattesøvn og konsentrasjon. Det bemerkes i anken at han var på Utøya i jobbsammenheng. En oppnevning av bistandsadvokat for ham vil ikke medføre noen forskjellsbehandling. Sønnen er for øvrig fratatt sin bistandsadvokat som følge av at faren ikke har fått oppnevnt dette.

Det er lagt ned påstand om at advokat Eyvind Mossige oppnevnes som bistandsadvokat for A.

Lagmannsretten har kommet til at anken må forkastes.

Straffeprosessloven § 107a regulerer i hvilke tilfeller det skal eller kan oppnevnes bistandsadvokat. Bestemmelsens første ledd omhandler fornærmedes rett til å få oppnevnt bistandsadvokat i bestemte tilfeller, mens annet ledd gjelder oppnevning av advokat for etterlatte. Tredje ledd gir hjemmel for oppnevning av bistandsadvokat utenfor de tilfellene som fremgår av første og annet ledd.

Vurderingen av om det skal oppnevnes bistandsadvokat i denne saken må foretas etter straffeprosessloven § 107a første ledd bokstav c), eller tredje ledd, idet terror eller drapsforsøk ikke omfattes av straffeprosessloven § 107a første ledd bokstav a) eller b).

Det er opplyst i anken at tingrettens vurdering av straffeprosessloven § 107a første ledd ikke angripes. Slik lagmannsretten forstår det, erkjennes det at vilkåret om betydelig skade i bestemmelsens første ledd bokstav c) ikke er oppfylt, men det fastholdes at A er å anse som fornærmet i saken. Spørsmålet om A er å anse som fornærmet er av betydning for rettens vurdering etter straffeprosessloven § 107a tredje ledd, og lagmannsretten ser derfor først på dette.

Straffeprosesslovens regler har ingen definisjon av hvem som er å anse som fornærmet, men begrepet er nærmere omtalt i Andenæs/Myhrer: Norsk straffeprosess, 4. utgave side 85-87 hvor det blant annet heter:

... ikke enhver som påføres skade eller ulempe ved en lovovertrødelse er å betrakte som fornærmet... Forutsetningen for at en person skal anses som fornærmet, er at han ikke bare er mer eller mindre berørt av lovovertrødelsen, men at han er innehaver av en slik interesse som vedkommende straffebud tar sikte på å beskytte...

I tvilstilfelle bør det legges avgjørende vekt på om vedkommende er så direkte krenket ved lovovertrødelsen at det er grunn til å gi ham de prosessuelle rettigheter som fornærmede har. Det må imidlertid innrømmes at også dette synspunktet ofte gir liten veiledning...

Dessuten kan det tenkes at de reelle hensyn taler for å trekke kretsen forskjellig for de enkelte rettsvirkninger som knytter seg til begrepet fornærmede.

I utkast til ny straffelov var det foreslått en legaldefinisjon av begrepet fornærmede knyttet til retten til å kreve påtale. Forslaget, inntatt i NOU 1992:23 side 288, lød som følger:

Rett til å kreve påtale som fornærmet har den som er rammet i en interesse straffebudet tar sikte på å beskytte, eller som på annen måte er direkte krenket ved den straffbare handling

Det fremgår av NOU 1992:23 side 246 at det var tatt utgangspunkt i den tradisjonelle lære om at fornærmet er innehaveren av den interessen eller det rettsgodet som det enkelte straffebudet tar sikte på å beskytte, og det er vist til at denne læren er lagt til grunn av Høyesterett i en rekke avgjørelser. Videre skulle definisjonen ta hensyn til at også den som «på annen måte er direkte krenket ved den straffbare handling», kan være fornærmet, slik det er lagt til grunn i Hov, Fornærmedes stilling i straffeprosessen, side 54. Videre heter det:

Det er behovet til den som rammes av lovbruddet som her er det sentrale. Et viktig moment i denne sammenhengen er på hvilken måte vedkommende rammes av lovbruddet, typisk om vedkommende påføres skade. I så fall kan det ofte være grunn til å betrakte personen som fornærmet.

Bestemmelsen er ikke inntatt i ny straffelov fordi ordningen med fornærmedes rett til å begjære påtale ikke er videreført, men forarbeidene har interesse ved tolking av hvem som skal anses som fornærmet.

A har anført at han som følge av sine opplevelser er å anse som fornærmet i saken. Tingretten har beskrevet den situasjon han var oppe i slik:

I begjæringen er det opplyst at A skulle holde foredrag mellom kl. 17-18 på AUF-leiren på Utøya 22. juli. Det er opplyst at A ankom Utøya kl. 16.15 og returnerte sammen med sin sønn til fastlandet kl. 17.00. Av begjæringen fremgår at han og sønnen møtte og observerte gjerningsmannen på kaien på fastlandet over en periode på 15 minutter, herunder at gjerningsmannen dekket til våpen før han dro over til Utøya. Det er opplyst at de kjørte fra stedet kl 17.15. Det er videre opplyst at A hadde telefonisk kontakt med en person på Utøya mens skytingen foregikk og ringte gjentatte ganger nødnumre for å fortelle om sine observasjoner. Det fremgår også av begjæringen at han kort tid før skytingen fant sted hadde nærkontakt med flere personer som senere døde. Under skytingen var A sammen med sin sønn, C, som var deltaker på AUF-leiren og er leder av AUF Odda. Det er opplyst at sønnen tok skytingen svært alvorlig og fikk flere ganger nærmest nervesammenbrudd. Av begjæringen fremgår at A på grunn av hendelsen har slitt med søvnproblemer og konsentrasjonsvansker. Han opplever seg som direkte berørt av hendelsen.

Lagmannsretten har, på samme måte som tingretten, forståelse for at A er preget av det som er skjedd. Etter lagmannsrettens syn er likevel ikke A å anse som fornærmet i lovens forstand. Selv om han i betydelig grad er berørt av lovovertrødelsen, blant annet som følge av observasjon av gjerningsmannen, kontakt med ungdommer på øya og med politiet, samt fortvilelse over situasjonen - herunder hans kjennskap om én gjerningsmann på fergen - kan han ikke anses å være direkte krenket. At han befant seg på kaiområdet samtidig med B er etter lagmannsrettens oppfatning ikke tilstrekkelig til at han er å anse som fornærmet ved en siktelse mot B for terror

m.v. Etter lagmannsrettens syn er han et vitne i saken, men lagmannsretten kan ikke se at dette tilsier et behov for de prosessuelle rettigheter som fornærmede har, jf. også Rt-2004-521.

Straffeprosessloven § 107a tredje ledd gir imidlertid en utvidet adgang til å oppnevne bistandsadvokat for andre enn fornærmede, eksempelvis for andre skadelidte, slik dette begrepet brukes i strafferettslig forstand. Bestemmelsen lyder som følger:

Retten kan også oppnevne bistandsadvokat i andre tilfeller der sakens art og alvor, hensynet til de berørte eller andre særlige forhold tilsier at det er behov for advokat.

Bestemmelsen kom inn i loven i forbindelse med behandlingen av NOU 2006:10, Fornærmede i straffeprosessen - nytt perspektiv og nye rettigheter. Formålet med lovendringene var å styrke fornærmedes og etterlattes stilling. Om lovhistorikken vises til Rt-2008-1502, hvor det redegjøres detaljert for denne.

Det fremgår av forarbeidene, Ot.prp.nr.111 (2007-2008) side 113 (skal vel være Ot.prp.nr.11 (2007-2008) side 113, Lovdatas anm.) at bestemmelsen i straffeprosessloven § 107a tredje ledd

[Å]pner for en skjønsmessig adgang til å oppnevne bistandsadvokat utenom de tilfellene som er nevnt i første og annet ledd. Bestemmelsen er ment som en snever unntaksregel, selv om utformingen av den er gjort nokså generell. Formålet er særlig å kunne fange opp tilfeller der det vil være særlig behov for advokat på grunn av særegne omstendigheter i saken...

Videre heter det på side 30:

... oppnevning av bistandsadvokat må være knyttet til gjennomføringen av straffesaken. Behovet for advokat må begrunnes i behovet for bistandsadvokat i forbindelse med utøvelsen av prosessuelle rettigheter og plikter i saken.

Selv om saken er av særdeles alvorlig karakter, er lagmannsretten - i likhet med tingretten - av den oppfatning at As eventuelle behov for bistand etter hendelsen på Utøya ikke knytter seg til gjennomføring av selve straffesaken. De forhold som er drøftet foran leder ikke til en annen vurdering. Hans status som vitne i saken medfører ikke rettigheter eller plikter av slik prosessuell karakter at det er grunnlag for oppnevning av bistandsadvokat.

Det bemerkes avslutningsvis at As begjæring om bistandsadvokat skal behandles uavhengig av sønnen Cs begjæring. Av Oslo tingretts oversendelsesbrev 13. september 2011 til Borgarting lagmannsrett, fremgår at ved beslutning om å oppnevne bistandsadvokat for C ble det lagt til grunn at han befant seg på Utøya under skytingen. Da det ble klart at han hadde forlatt øya før skytingen fant sted, ble oppnevningen omgjort. Lagmannsretten finner etter dette ikke grunn til å gå nærmere inn på anførselene rundt dette.

Anken blir etter dette å forkaste.

Kjennelsen er enstemmig.

Slutning

Anken forkastes.